

MUZAFFER İLHAN ERDOST İLE “KÜRESELLEŞME” VE “YENİ DÜNYA DÜZENİ” KİTAPLARI ÜZERİNE

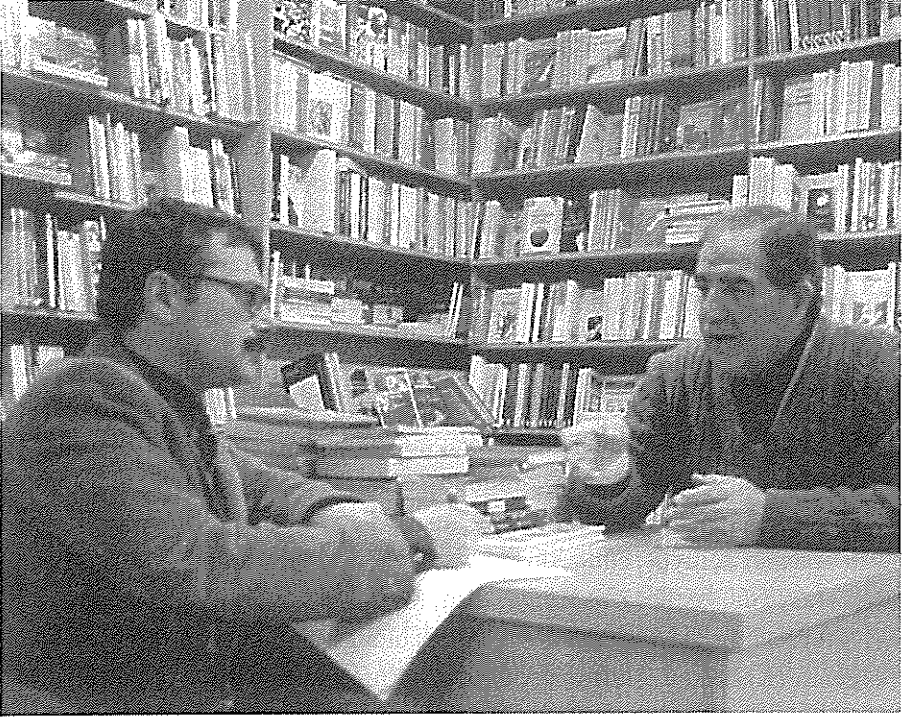
Söyleşen : Işık KANSU

SORU: *Türkiye'nin Yeni Sevr'e Zorlanması Odağında Üç Sivas; Küreselleşme ve Osmanlı 'Millet' Modeli Makasında Türkiye ve Yeni Dünya Düzenine Zorlanması Odağında Türkiye* adlı üç kitabınız bir bütün oluşturuyor. Bu üç kitabın vardığı nokta tek: Türkiye hem toprak, hem de toplumsal açıdan parçalanmak, darmadağın edilmek isteniyor. Kitaplarınızda vardığınız yorumu gerek Clinton'ın son Türkiye ziyareti, gerek AGİT toplantısı, gerek Türkiye'nin AB adaylığı açısından değerlendirir misiniz?

ERDOST: Bu üç kitaba, *Ulus, Uluslaşma, Demokratikleşme* adlı 1991'de yayınlanan kitapçığımı da ekleyeyim.

Sorunuzu şöyle yanıtlayayım:

Aralık 1990'da Almanya'nın değişik kentlerinde insan hakları ile ilgili söyleşiler yapmıştım. Bonn'da değişik kurum ve kuruluşlardan gelen Almanlara konuşmalarımın bir özetini sundum. Ayrılrken Kiliseyi temsilen gelmiş orta yaşın üstünde bir bay, Sovyetler Birliği'nin dağılmakta olduğunu, "komünizm" in bittiğini, Türkiye'nin de bir önemi kalmadığını söyledi. Bir bakıma da, Türkiye'nin insan hakları sorunlarından bize ne der gibiydi. Ölçütü de, anlayacağımız gibi "komünizm tehlikesi"ydi. Kendisine, yumuşak bir dille, Türkiye'nin Sovyetler Birliği'nden çok önce de jeopolitik bir öneme sahip olduğunu söyledim, gelecekte de önemin artacağını ekledim. Elini başının üstünden savurarak, bir şeyler söyledi. Ben, bunu, "Sen onları külahıma anlat!" biçiminde algıladım.

Tam da bu tarihlerde, CIA analistleri, Türkiye'yi odağına alan yeni stratejiler oluşturmaya başlamışlardı. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlaşan ve varlıklarını tek başlarına sürdürmeye güçleri yetmeyen ulusların, Türkiye ile yeni birlikler oluşturmasının olanağı bulunduğunu yazıyorlar, Türkiye'nin böyle bir birliğin çekici bir merkezi olması için de azınlıkların istemlerine yanıt veren federal bir sisteme geçmesini öneriyorlardı.

Aynı CIA analistleri, Türkiye'nin bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun yönettiği topraklarda yaşayanlarla bir birlik oluşturmasının tarihsel "hakkı" bulunduğunu, Orta Asya ülkelerinde ise etnik (Türk) bağın böyle bir birliktelik için belirleyici olacağını yazıyorlardı. Ayrıca, Türkiye'nin, Batı Avrupa'nın kuyruksokumunda yaşamaktan ayrılarak Doğuya da yönelmesi gerektiğini yazacaklardı.

Bütün bunların gerçekleşmesi için, Türkiye'nin Atatürkçü geleneği geride bırakarak, yeniden pantürkizme ve panislamizme dönülmesi öneriliyor; laikliğin eskidiği, müslüman olan ama etnik bakımdan Türk olmayan toplulukla-

ra da "azınlık" statüsü tanınması gerektiği söyleniyordu. Bunun için de, Osmanlı "millet" modelinin uygulanabilir bir model olduğu öne sürülecekti.

Türkiye'nin yeni politikasını belirleyen CIA analistleri (Henze, Fuller ve Lesser), bu konudaki yazılarını bir kitapta topluyorlar, ve kitap, CIA'nın yan kuruluşlarından biri olan ve ABD yönetimine jeopolitik görüşler ürettiği bilinen RAND Corporation tarafından yayınlanıyordu: *Turkey's New Geopolitics*. Yani "Türkiye'nin Yeni Jeopolitiği". Bu yeni "jeopolitiği" belirleyen ise, Türkiye'nin kendisi değildi, bir başka deyişle, bu kitapta yer alan yazılar, CIA analistlerinin ABD yöneticileri için ürettikleri Türkiye ile ilgili politikaları içeriyordu.

Başkan Carter'ın danışmanlığını yapmış ve bir zamanlar ABD Ulusal Güvenlik Kurulu başkanlığında bulunmuş olan Zbigniew Brzezinski, ardarda yayınladığı kitaplarda sorunu daha geniş bir perspektiften irdelenecekti. İlk tarih atlasları açılıyor, etnik, dinsel ve mezhepsel farklılığın en yüksek olduğu Avrasya'da, "istikrar"ın Roma, Hun, Moğol, Osmanlı imparatorlukları gibi, "otoriter" bir güç tarafından sağlanmış olduğu anımsatılıyordu. Bir yandan bölgenin (Kafkaslar, Balkanlar, Orta Asya'nın) etnik ve dinsel farklılık açısından birer kara delik, gelecek için birer cadı kazanı olduğu açıklanıyor ve öte yandan bu bölgede istikrarı sağlayacak otoriter gücün ABD olduğu duyumsatılıyordu.

Brzezinski, *Kontrollden Çıkmış Dünya ve Büyük Satranç Tahtası* kitaplarında ve "Yeni Bir Avrupa Stratejisi" irdelemesinde, Kafkaslarda ve Orta Asya'da yeni "bağımsızlaşan" cumhuriyetlerden etnik ve dinsel toplulukların oransal bileşimlerini yayınlıyor, Henze ve Fuller, Türkiye'de, Balkanlar'da ve Kafkaslar'da yaşayan etnik ve dinsel toplulukların adlarını sayıyorlardı. Bunlarla, istikrarın her an bozulabileceği duyumsatılıyor ve bölge ABD gibi "otoriter" bir gücün kontrolü altına alınmadığı takdirde cumhuriyetlerin yeniden Rusya'nın birer sömürgesi olacağı anlatılmak isteniyordu.

1996'nın ilk günlerinde, *New York Times*'ta, "Third American Empire" adlı irdellemelerinde Jacob Heilbrunn ve Michael Lind, Clinton'ın, Bosna'yı NATO'nun doğu sınırı olarak gördüğü için değil, Amerika'nın Ortadoğu'da hızla genişleyen nüfuz alanının batı sınırı olarak gördüğü için Bosna'ya 20 bin asker gönderdiğini yazıyorlardı. Bu, aynı zamanda, ABD'nin *müslüman ulusların resmi-olmayan birliğinin liderliğini* üstlendiği yeni rolünü açıkla-

yan bir olguydu ve yazarlara göre, Clinton, Bosna'nın müslüman olarak kalması için buraya asker göndermişti.

Balkanlar'ın İkinci Dünya Savaşına kadar "Yakın-Doğu" içinde yer aldığını belirten Lind ve Heilbrunn, bölgenin, Avrupa'nın doğu kesimi olmaktan çok, Doğunun batı kesimi olduğunu anımsatmak gereğini duymuşlardı. Bu yazıyı yorumlayan Cengiz Çandar ise, Birinci Dünya Savaşına kadar Orta Asya'nın da "Ortadoğu" içinde anıldığını anımsatıyor, ve Orta Asya ile Kafkaslar'ın "Üçüncü Amerikan İmparatorluğu" kapsamı içinde düşünülme gerektiğini yazıyordu.

Şu da eklenmeli: 9 Aralık 1996'da Virginia'da bir araya gelen yeni ve eski 10 CIA analisti, Türkiye'nin 2020 yılına değin geleceği üzerine bir toplantı düzenlemişti ve Türkiye'yi odağına alan dört ayrı senaryo tasarlamışlardı. Bu dört senaryonun ortak paydası "savaş"tı. Senaryoların, Türkiye'nin "küçülmesi" ya da "büyümesi" gibi birbirine karşıt alternatifler içermesine karşın, bunlar, özünde ve aslında, ABD'nin dünyaya egemen olmasının koşulunun Türkiye'nin "büyümesine" endekslendiği senaryolardı. Bir başka deyişle, bunlar, Rusya büyürse Türkiye küçülür, Türkiye büyürse Rusya küçülür ikilemine Türkiye'nin kilitlendiğini çığlıklayan, ama aslında, ABD'nin yeni Avrupa stratejisinin uygulanabilmesinin Türkiye'nin büyümesi koşuluna bağlı olduğunu duyumsatan senaryolardı. Bir bakıma da, bu senaryolar, Türkiye, ABD'nin yörüngesinden kendini uzaklaştırdığı zaman, küçülmeye ve özellikle de boğazlara Rusya'nın egemen olmasına yargılı olacağını duyuran mesajlar içermekteydi. On CIA analisti, Türkiye ile Rusya'yı, bileşik kaplar yasasına uyarlanır biçimde, birinin büyümesini ötekini küçülmesiyle açıklıyorlardı. Büyüme ve küçülme, toprak olarak, nüfus olarak ve ekonomik güç olarak ifade ediliyor, büyüyen Türkiye ise, 225 milyonluk "Türk Federasyonu" biçiminde açıklanıyordu. Doğal ki, Türkiye dışındaki Türkler ile oluşturulacak Türk federasyonu, Türkiye'nin kendisinin federal bir devlet sistemine geçmiş olmasıyla olanaklıydı. Bir başka deyişle, 225 milyonluk Türk federasyonu için, Türkiye'nin ulus-devlet kimliğini "aşmış" olması gerekiyordu.

Lüksemburg bildirisinin (Aralık 1997) ardından, Başbakan Mesut Yılmaz'ın, Clinton'la görüşmeden çıktıktan sonra yaptığı basın toplantısında, Clinton'un dünya haritasını gösteren küreye hergün baktığını ve Türkiye'nin dünyadaki yerinin önemini her sabah dua eder gibi bir kez daha yinelediğini aktarması gibi, ABD, dünyaya egemen olmak için, Türkiye'ye Türk ve müs-

lman ulusların ağırlıklı olduğu federal bir bölgesel güce, federal bir bölgesel güç olması için de kendisinin federal bir devlet sistemine dönüşmesini dayatmaktaydı. Bunun için olsa gerek, Clinton, Yılmaz'a, Türkiye ile "stratejik işbirliği" önermişti.

Bu, bağımsız bir Türkiye tasarımı değil, ABD'nin Avrasya'ya egemen olmak için Türkiye'ye yüklediği bir misyondu ve Türkiye'yi belirsiz bir geleceğe sürükleyecek yayılcı bir politika olması açısından da kaygıyla karşılanmak gerekirdi.

ABD, Sovyetler Birliğinden ve Osmanlı İmparatorluğundan boşalan ve herbiri hemen hemen bağımsız cumhuriyetlerden oluşan Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'ya hakim olmak isterken, aynı zamanda, Rusya'nın bütün bu cumhuriyetler ile bağlarını sınırlamaya, Rusya'yı kendi etnik Rus sınırına çekilmeye zorlamayı ve hatta onu kendi içinde federasyonlara bölünmeye yöneltmeyi, yeni Avrupa stratejisinin temeline oturtmuştu. Bir başka deyişle, Sovyetler Birliği dönemindeki sosyalist dünya sistemi ile kapitalist dünya sistemi arasındaki çatışmanın ya da rekabetin yerini, şimdi, dünya kapitalistleri arasında bir çatışma ya da rekabet almıştı. Bu paylaşımın öznesini ise, özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlaşan ülkeler oluşturuyordu.

Zbigniew Brzezinski, Avrupa ve Asya kıtalarını birlikte "Avrasya" olarak imlediği irdelemesinde, Avrasya'nın, dünya enerji kaynaklarının %75'ini coğrafyasında bulundurduğunu belirttikten sonra, –Demirel'in "Adriyatik'ten Çin Seddine". olarak nitelediği– "Avrasya"ya egemen olan gücün, Batı Avrupa ve Doğu Asya üzerinde "muazzam bir nüfuz kurabileceğini", "Ortadoğu'yu ve Avrupa'yı otomatik olarak kontrol edebileceğini" yazacaktı. Gene Brzezinski'nin "Amerika'nın tarihi mirası" olarak nitelediği bu egemenliği sağlayacağı odağın ise, eski Osmanlı İmparatorluğunun merkezi / kalbi Türkiye olduğu başka yazarlar tarafından da vurgulanacaktır. Heilbrunn ve Lind, Basra Körfezinden Balkanlar'a, "bir zamanlar Osmanlı Türklerinin egemen olduğu bu bölgelerin, nc Amerikan İmparatorluğunun kalbi olma sinyalleri verdiğini" 1966'nın ilk günlerinde yazıyordu. Demirel ise, 25 Mayıs 1998'de, "Avrasya'nın muazzam potansiyelleri ve fırsatlarıyla *küresel pazarın tam ortasında yer aldığını*" ve "Türkiye'nin ise Avrasya'nın kalbi" olduğunu söyleyecektir. Dolayısıyla, sorunun temelinde, "muazzam potansiyelleri ve fırsatlarıyla" "küresel pazar" ve küresel pazarın "tam ortası" vardı. Kuşku yok ki,

küresel enerji kaynaklarının %75'ini coğrafyasında bulduran Avrasya'da, Hazar Havzası enerji kaynakları, bu "pazar"ın birincil öznesini oluşturmaktaydı. Çünkü, petrol ve doğalgaz, vanaları ellerinde bulunduranlara, yalnızca ekonomik bir güç değil, aynı zamanda politik ve stratejik bir güç de sağlamaktaydı. Bu nedenle, Brzezinski, ABD'nin, "sürdürülebilir bir Avrasya stratejisi"nin, "Amerika'nın küresel üstünlüğüne meydan okuyacak herhangi bir düşman koalisyonun ortaya çıkmasına" izin vermemesini, "manevralar ve diplomatik maniplasyonlar kullanarak" "engellemesini" ve "uzak bir olasılık da olsa tek bir gücün böyle bir olaya kalkışmasına ise kesinlikle izin verilmemesini" (*Türkiye Günlüğü*, sayı: 47) yazıyordu.

2 Temmuz 1993 Sivas kıyınının hemen ardından Emniyet Genel Müdürlüğünün hazırladığı ve anımsadığım kadarıyla ilkin *Türkiye* gazetesinde ve oradan alınarak 8 Temmuz 1993'te *Cumhuriyet*'te yayınlanan raporda, 35 aydının diri diri yakıldığı Sivas olaylarının, "Batının stratejik uygulamalarından biri" ve "yabancı ajanların provokasyonu" olduğu görüşüne yer verilerek, şu değerlendirme yapıyordu: "Yeni dünya düzeni içerisinde, Türkiye'nin, Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslar'da etkin görev alması isteniyordu. Buradaki amaç, Japon ve Alman sermayesinin, bu bölgelerdeki etkinliğini kırmaktı."

Üç Sivas'ın sunuş yazısında yer verdiğim bu pasajlara, Yeni Dünya Düzenine Zorlanması Odağında Türkiye'den şu paragrafı ekleyeyim: "Lind ve Heilburn'un, 'Üçüncü Amerikan İmparatorluğu' yazısı, Cengiz Çandar'ın 'Musul ve Kerkük'le sınırlı 'stratejik ufku'nu Adriyatik'ten Çin Seddine değin genişletmiş görünüyor. Ama bu arada Üçüncü İmparatorluğun 'payanda'sı ve 'denge noktası' olacağını söylediği Türkiye'de, bu 'stratejik ufku' karartacak 'herhangi bir oluşumu', Amerika'nın 'bertaraf etmeye kararlı olduğunu' yazarak, kimi kararmış yürekleri de ferahlatıyor. Bu 'oluşum'a giren 'şeyler' nelerdir, 'bertaraf' edilecek 'şeyler' kimler olabilir soruları, ister istemez Muammer Aksoy'u (31 Ocak 1990), Bahriye Üçok'u (6 Ekim 1990), Uğur Mumcu'yu (24 Ocak 1993), Sivas kıyınını (2 Temmuz 1993), Gazi Olaylarını (12 Mart 1995) akla getiriyor."

Brzezinski'nin "Yeni Bir Avrupa Stratejisi"ni irdeleyenler, bu stratejinin, ABD'nin: (1) Avrasya'ya egemen olma, (2) Avrupa'yı ve Ortadoğu'yu kontrolü altına alma, (3) Rusya'nın yayılımcı amaçlara yeniden dönüşünü engelleme ve onu kendi içine çekilmeye zorlama olarak özetleyebileceğimiz bir strateji olduğunu göreceklerdir. Dolayısıyla ABD'nin egemenlik ve nüfuz

arayışı, Avrasya odağında, ABD, AB, Rus ve Japon sermayelerinin çatışmasının nedenlerini de açıklamamıza olanak sağlıyor. Yunanistan'ın erken AB üyeliği, Türkiye'nin geciktirilmiş AB adaylığı ve AB'nin sınırlarını Doğu Akdeniz'e genişletecek olan Kıbrıs'ın öncelenmiş AB üyeliği için AB'nin önde gelen üyelerinin çaba harcamaları, kuşkusuz, uluslararası sermayelerin bu egemenlik ve nüfuz savaşımından kaynaklanıyor.

Bakü-Ceyhan petrol boru yolunun yapımına karşı çıkan Rusya'nın, gene bu yola bir alternatif olarak Bulgaristan ve Yunanistan üzerinden Ege denizine ulaşacak bir petrol boru yolu arayışı içinde olduğunu ve bunun için de Bulgaristan ve Yunanistan'la birlikte bir konsorsiyum oluşturduğunu, *Üç Sivas'ta* yazmıştım. Daha sonra, *Küreselleşme'de*, Kıbrıs'ta konuşlandırılmak istenen S-300 füzelerinin, basında açıklanan bir habere dayanarak, Türkiye üzerinden Akdenize bağlanacak petrol boru yollarının açılması olası limanları denetleyecek bir menzile sahip füzeler olduğuna değindim. S-300 füzelerinin "savunma" amaçlı ve kısa menzilli füzeler olduğu, bana Almanya'da, davet edildiğimiz Yunan lokantasında, Avrupa Birliğinde Yunan Masasından sorumlu Sosyal-Demokrat bayan tarafından yanıt olarak söylendiğinde pek şaşırmadım. Ama bu, bana, füzelerle AB'nin ve özellikle de Almanya'nın ilgisi ya da en azından siyasal desteği olduğunu düşündürdü. Rus yapısı S-300 füzelerinin Kıbrıs'a, Türkiye'nin olası saldırısını önlemek amacıyla konuşlandırılacağı ileri sürülüyordu. Ama basında çıkan haberlere göre, bu füzeler, İskenderun Körfezi dahil Türkiye'nin akdeniz kıyılarını denetimi altına alacak özellikteydi. Bir başka deyişle, Bakü-Ceyhan petrol boru yolu tasarımına karşı çıkan ve bu nedenle Yunanistan'la yeni bir petrol yolu için konsorsiyum oluşturan Rusya'nın, Baku-İskenderun çıkışı olduğu kadar, Samsun-Ceyhan çıkış kapısını denetimi altına alacak nitelikte bir menzili olan füzeleri Kıbrıs'ta konuşlandırmasını, Türkiye'nin Kıbrıs'a olası bir müdahalesine karşı ve savunma amacıyla konuşlandığını düşünebilmek doğru olabilir miydi? Aynı anlamda, Bakü-İskenderun boru yolu tasarımı gündeme gelmeden önce, Sovyetler Birliği ile İskenderun limanı arasında silahlı adamlarını konuşlandırmış bulunan ve bu yol tasarısının ön çalışmaları sırasında ve günlerinde aynı güzergahta toplu ölümler gerçekleştiren kimi örgütlerin eylemleri ile, bu yolun yapılmasına karşı çıkan devletlerin amaçları arasında örtüşen noktalar düşünmek çok mu yanlış olurdu? Üstelik böyle bir örtüşmenin kanıtı sayılabilecek haberler gazetelerde sık sık yer alırken. PKK olgusunun doğuşu, yükselişi, duraksayışı, gerileyişi ve düşüşü ile petrol boru yollarıyla

doğrudan ilgilenen devletler, örgütler, tekeller arasında maddi ve manevi bir ilişkiler ağının bulunduğu yadsınamayacağı gibi, Kıbrıs'a AB üyeliği şemsiyesi altında Türkiye'nin AB adaylığının onaylanması, Avrasya coğrafyasında Hazar havzası enerji kaynaklarının paylaşımı savaşıdan da sanırım söyulanamazdı.

Kuşkusuz bu tür ilişkiler, her durumda, petrol boru yollarından doğrudan pay almak amacını taşımaz, ama kimi ödünler koparmak amacıyla bu tür eylemlerden yararlanılmak istenilebilir. Belirli bir aşamaya ulaşıldığı ya da yararlanılan eylemler negatif sonuçlar vermeye başladığı zaman, kimi zaman yeni taktik politikaların üretilmesi de ister istemez gündeme gelebilir. Hangisi olursa olsun, bizim sorunumuz açısından sonuç değişmiyor. Türkiye ve Yunanistan arasındaki çelişkilerden ayrı olarak, Doğu Akdenizde olduğu kadar Avrasya ve Ortadoğu'da ABD'nin yeni Avrupa stratejisi açısından, ABD'nin AB ile iç çatışmasının, ABD ve AB'nin (birbirine göre farklı da olsa) Rusya ile çatışmasının, Hazar petrollerine yaşamsal gereksinimi bulunan Japonya'nın farklı bir konumda ilgisinin odağını Kıbrıs'ın oluşturduğunu düşünmek sanırım yanlış olmayacak.

ABD ile AB arasındaki bu çatışma, aynı zamanda, kendini, AB'nin, AB üyesi olmayan altı NATO ülkesini ve dolayısıyla Türkiye'yi de, Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliğinden (AGSK) dışlamış olmasında da gösteriyor.

SORU: Son üç kitabımızda da yeni Sevr modeli önemli bir yer tutuyor. Türkiye'ye ABD'den ve AB'den zaman zaman dayatılan "azınlık" ve "federasyon" gibi modelleri, Sevr'in, yani etnik ya da dinsel ayrışmanın ara basamakları olarak tanımladınız. Bu konuyu açar mısınız?

ERDOST: Eski ABD Dışişleri Bakanı Kissinger, bir konferans için, TUSAİAD'ın davetlisi olarak, Kasım 1996'da Türkiye'ye geldi. Konferansı ile ilgili olarak bir gazeteciyle yaptığı görüşmede Sovyetler Birliği'nden boşalan ülkelerin, yeniden Rusya'nın eline geçmemesi gerektiğini söyleyecekti. Kissinger'e göre, Hazar havzası enerji kaynaklarının işletilmesi ve Batı pazarına ulaşım yolu önemliydi; ABD'nin Orta Asya ülkeleriyle ilişkilerini oluşturabilmesi için, bu ülkelerle ırk ve din yakınlığı bulunan Türkiye'ye gereksinimi vardı. Hazar havzası petrolü ile ilgili bir soruyu da, soruyla yanıtlıyacaktı: "Sanayi ülkesi olan Japonya'nın, sanayileri gelişmekte olan Çin ve Endonezya'nın, gereksindikleri enerjiyi nereden sağlayacaklarını sanıyorsunuz?"

Kazakistan ve Türkmenistan petrol ve doğalgazının Çin üzerinden Çin Denizine, İran ve Pakistan üzerinden Hint Okyanusuna, Hazar Denizi üstünden ve Kafkaslar üzerinden (Çeçenistan'dan) Karadenize, Hazar Denizi içinden ve Azerbaycan ve Gürcistan üzerinden Akdenize, İran üzerinden Hint Okyanusuna ya da Basra Körfezine; *Azerbaycan* petrolünün ve şimdi doğalgazının da, Gürcistan ve Türkiye üzerinden ya da İran ve Türkiye üzerinden Akdenize, ya da Karadeniz limanlarına, Karadeniz limanlarına gelen petrolün, Gürcistan limanlarına geliyorsa Anadolu'dan Akdenize ya da Trakya'dan Ege denizine, Rusya limanlarına geliyorsa Bulgaristan ve Yunanistan üzerinden Ege denizine ya da tankerlerle boğazlardan Ege ve Akdenize ulaşımı tasarıları birbirini izledi. Ermenistan'ın tutumu, şu anda adı olan ASALA'nın açıklamaları, ve Doğu Anadolu'da petrol boru yoluna yönelik PKK'nın uyguladığı terör eylemleri, Türkiye'nin yeni yol arayışlarında belirleyici oldu. Dolayısıyla, enerji kaynaklarına kendi coğrafyalarında sahip olan ülkeler ve yönetimleri, enerji yollarının geçeceği ülkeler, enerji kaynaklarına kumanda etmek isteyen sanayileşmiş ülkeler, bu ülkelerin birbirleriyle ve enerji kaynaklarını elinde bulunduran ülkeler ile bu enerjilerin pazarlanacakları yollar ve limanlar, yeni ve yeni olduğu kadar sermayenin küreselleşmesinin odağını belirleyen yeni bir petropolitiğin oluşmasına kaynaklık ediyor. Coğrafik konumu nedeniyle kimi ülkelerin jeopolitik önemi artıyor, enerjinin stratejik önemi dolayısıyla, kimi ülkeler petropolitik açıdan önem kazanıyor.

Ülkelerin jeopolitik konumlarının nitelik değiştirdiği bu ortamda, Türkiye, Körfez Savaşı sırasında olduğu gibi bir kez daha büyümek ya da küçülmek ikilemine kilitlenmiş bulunuyor. Nasıl bir büyüme ve nasıl bir küçülme?

Türkiye'nin kaçınılmaz olarak bir "bölgesel güç" rolünü üstlendiğini ileri süren Cengiz Çandar, ya Türk beşeri sınırlarına kadar çekileceğini, yani küçüleceğini, ya da Türk beşeri sınırlarına kadar genişleyeceğini yani büyüyeceğini yazıyordu. "Türkiye bir tek böyle kalamaz!" diye de ekliyordu. "Bir tek böyle kalamaz!" derken, "ulus-devlet" olarak kalamaz demek isteniyordu. Beşeri sınırlarına çekilecek derken, Türkiye'deki Türk etnik sınırlarına çekileceğini ve küçüleceğini, beşeri sınırlarına genişleyecek derken Musul ve Kerkük'teki Türk etnik sınırlarına kadar genişleyeceğini söylüyordu. Türkiye'deki etnik Türklerin Kerkük ve Musul'daki etnik Türklerle, Türkiye'deki etnik Kürtlerin Irak'taki etnik Kürtlerle birleşeceğini ve Türkiye'nin beşeri sınırlarına genişleyeceğini yazıyordu. Bunun devlet sistemi olarak anlamını,

Körfez Savaşı başladığı sırada, Özal'ın görüşlerini yansıtan Güneri Civaoglu şöyle açıklayacaktı: "Örneğin Türkiye'deki 43 milyon Türkün, Musul-Kerkük'teki soydaşı Türkmenler ve Türkiye'deki 12 milyon Kürdün Musul/Kerkük'teki soydaşı olan Kürtlerle birlikte oluşturacakları (...) *bir federal devlet*."

Sözün kısası, Türkiye'nin, küçülmekten, yani Türkiye'deki "etnik" Türklerle başbaşa kalmaktan kendini kurtarmasının tek yolunun federe bir devlet olmaktan geçtiği duyuruluyordu. Bu, ABD'nin ve örtük olarak kimi AB ülkelerinin Türkiye'ye gizli ya da açık, resmi ya da resmi-olmayan yollarla önerdikleri "azınlık" ya da "federasyon" önerilerine Türkiye'deki yandaşları yazarların yakıştırdıkları gerekçeydi. Ama bunun arkasında yatan belirleyici neden, kuşku yok ki Sevr'di.

ABD'nin federasyon önerileri ise yeni değildi. Daha 1965'te, ABD, Irak, İran ve Türkiye Kürtlerini federe bir cumhuriyet olarak birleştirmek ve bunu Türkiye'ye bağlamak istemişti ve öneri de genç başbakan Demirel tarafından Genelkurmayın hükümete verdiği bir brifingte dile getirilmişti. Gene ABD, Kasım 1986'da, Savunma Bakanı Yardımcısı William Taft aracılığıyla, İran'da molla rejimini çökertmek amacıyla, Türkiye'nin önüne "Türk-Kürt federasyonu" planını koymuştu. Yalçın Doğan, Ağustos 1995'te, o zaman başbakan olan Mesut Yılmaz'la ABD'ye gittiğinde, "Her konuştuğu Amerikan yetkilisinin, Türkiye'de, Kürt sorununun çözümünde bir federasyon düşünmenin mümkün olup olmadığını" sorduğuna tanık olacaktı. CIA'nın yeni başkanı Deutch, Ağustos 1995'te, kamuoyundan saklanan ve "kokusu" çıkınca da gazetecilere bir halıcıda yakalanan Ankara ziyareti sırasında, basına yansıyan bilgilere göre, ABD, CIA vasıtasıyla, Türkiye, Irak, İran ve Suriye topraklarında bir Kürt devleti oluşturulmasını ve bunun federasyonla Türkiye'ye bağlanmasını önermişti. Gazetelerden birinde, bunun gerçekleştirilmesi karşılığında, ABD, Çiller'e "tek başına iktidar" sözü vermişti. (Demek ki, Türkiye'de kimin iktidar adayı olacağı, kimin ya da kimlerin ve ne için iktidar olacağı, ABD tarafından belirleniyordu!)

Türkiye için "federasyon"un Amerika ya da Almanya'da olduğu gibi bir yönetim biçimi olmadığı, ayrılmanın ve ayrı devlet kurmanın bir basamağını oluşturduğu, tarihsel ve güncel konumla ilgisi olan herkesin bildiği bir konuydu. Ama, bu "federasyon", Kürtlerle sınırlı bir federasyon olarak görünmekle birlikte, özünde Türkiye Cumhuriyeti'ni dağıtmanın, tam da Sevr ölçülerine göre, etnik ve dinsel temel üzerinde Türkiye'yi eyaletlere bölerek ulus-

devleti bitirmenin bir başlangıcı olduğu, ayrılımacı Kürt hareketlerinin, Kürtlerin ayrılmasıyla sınırlı olarak desteklenmediği, Türkiye üzerindeki talepler irdelendiği zaman ortaya çıkacaktı.

"Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasından sonra, Türklük, Araplık, Rumluk, Ermenilik, Kürtlük sorunlarının nasıl çözülmeye çalışıldığının, ne gibi öneriler ileri sürüldüğünün" "üzerinde durulmaya değer bir konu" olduğunu ileri süren İsmail Beşikçi, "10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Andlaşmasının bu kapsamın içinde ele alınması" gerektiğini yazacak, "Uluslararası Paris Kürt Konferansı"nda, Sovyet Kürdolog Lazarev, "Öyle ki, bugün, 1989'da, Paris'ten bakıldığında, Sevr umut, Lozan yenilgi, Paris yeniden dirilen umuttur." diye konuşacaktı. Sevr, ayrılımacı Kürtler açısından yalnızca bir "Kürdistan" sorunu olarak gündeme getirilmiş olmakla birlikte, Cumhurbaşkanı Demirel, *National Geographic*'i örnekleyerek, "Sevr'in iki tane daha devlet kurmak istediğini" söyleyecekti. İkinci devlet kuşkusuz "Ermenistan" olmalıydı. Bu nedenle, ayrılımacı Kürt hareketi, bağımsız bir Kürdistan talebiyle ortaya çıktığı zaman, Ermenistan talebini yineleyen Ermenileri ya ortağı olarak, ya da hasmı olarak yanında ya da karşısında bulacaktı. Dolayısıyla, Sevr'deki Ermenistan'ın, Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte yeniden gündeme geldiğini düşünen devletler de aynı biçimde, Kürdistan'la birlikte Ermenistan'ın kurulmasını da "gizlice" gündeme getirmiş oluyorlardı. Daha Kıbrıs hareketinin ardından, 1974'te, Lübnan'da Amerikan Üniversitesi'nde, "Geçerli olan Lozan değil, Sevr'dir" görüşü kitaplarda yer alıyor, derslerde okutuluyor, bir başka deyişle, Kürdistan talebi, Ermenistan taleplerinin "anahtar"ı olarak kullanılıyordu. Garo Sosini'nin ilk kez 1969'da Beyrut'ta yayınlanan "Kürt Ulusal Hareketleri ve 15. Yüzyıldan Günümüze Ermeni Kürt İlişkileri" adlı kitabı, bu konuya daha bir açıklık getirecek nitelikteydi.

"Sevr'in iki devlet daha kurmak istemesi", Sevr'in Türkiye'yle ilgili bütünü gözlerden gizler gibidir. Çünkü, "Dünya Anavatanları Kurtarma Komitesi"nin Aralık 1995'te Yunanistan'da dağıttığı bir haritaya göre, Trakya ve Ege'de ayrı bir devlet kurulmuyor ama, bu bölgeler Yunanistan toprağı olarak açıklanıyor ve gene aynı biçimde, eski Ermeni yerleşim yerlerinden Klıkya, Suriye toprağı olarak gösteriliyor; Sevr'in hazırlık toplantılarında uzun uzadıya tartışılan Karadeniz Rum Pontus Devleti, Sevr Andlaşmasında büyük Ermenistan toprağı içine alınıyorsa da, bu haritada, Pontus Yunan devleti olarak geçiyor. Bu örnekleri çoğaltmak olanaklı, ama ana çizgiyi belirleme bakımından sanırım yeterli.

Ortadoğu'da uzun zamandır İsrail'in karşılaştığı sorunların çözümü için geliştirilen görüşler var. Daha yirmi yıl önce, İsrail hariç, Ortadoğu'da, yirmi yıllık, otuz yıllık, elli yıllık ulus-devletlerin, karşılaştıkları temel sorunların üstesinden gelemedikleri ileri sürülüyor, bunların, eski ve geleneksel etnik ve dinsel/mezhepsel örgütlenmelerine göre yeniden örgütlenmesi, ve bunun için de Osmanlı "millet" modelinin uygulanabilir bir model olduğu yazılıyor ve günümüze değin de tartışılıyordu.

Türkiye için de aynı "model" gündemde. Türkiye'nin, Adriyatikten Çin Seddine kadar olan bölgede, bir yandan bölgesel güç olması öneriliyor, bölgesel güç olarak, Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya ülkelerinin federal olarak Türkiye ile birleşmeleri için Türkiye'ye federal devlet sistemi dayatılıyor. 1996'da Kafkaslar Konferansı için Türkiye'ye gelmiş bulunan Fuller, federasyon için Osmanlı "millet" modelinin uygulanabilir bir örnek olduğunu söylüyordu. Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya cumhuriyetlerine okullar aracılığıyla "tarikât" ihraç etmeye devam eden Fethullah Gülen de benzer model için, Osmanlı'nın "hoşgörüsü"nü öne çıkarıyordu. Bunun için de Osmanlı'nın "hoşgörüsü" dillerden düşmüyor; Osmanlı'ya boyun eğmemiş "kafir"lerin kellelerini fetih yolu boyunca kazıklara oturtarak çevresine dehşet saçmış Osmanlı "hoşgörü"sü ise gözardı ediliyordu.

Ulus-devlet olarak Türkiye'nin bölgede bölgesel güç olması, ABD'nin ve AB'nin bölgeye egemen olmalarının engelini oluşturuyor, ve bu, ayrıca, Batının, özellikle Sevr'i hazırlamış İngiltere, Fransa ve İtalya'nın, Sevr'in kendilerine toprak kazandırdığı Yunanistan ve Ermenistan'ın, Sevr'deki Ermenistan'ın sınırlarını belirlemekle görevlendirilen ABD'nin, Cumhuriyet'in kurulmasının ardından arşivledikleri, Sovyetler Birliği dağılmaya başlarken, aynı biçimde Türkiye'nin de dağılmasının günü geldiği kanısıyla masalarının üstüne yaydıkları Sevr özelemlerini gerçekleştirmelerine de engel oluyor. Sevr Andlaşmasının bir kez daha ve kesin olarak tarihin arşivine kaldırılacağını gördüklerinde, Sovyetler gibi etnik ve dinsel topluluklara göre dağılmayan Türkiye'nin ulus-devlet olarak bölgesel güç haline gelmesinin önüne geçmek için, bu kez, "azınlık"lara, ya da "federasyon"lara göre ve olmazsa "eyalet"lere göre devlet sisteminin düzenlenmesini, bir başka deyişle güdülmeye elverişli bir "bölgesel güç" olmasını öneriyorlar.

SORU: Kimilerine göre "küreselleşme" "emperyalizmin oyunu" filan değil. Aynı çevrelere bakılırsa, küreselleşmeye bu tanıyı koyanlar, geçmiş, eskimiş varsayım ve değer yargılarının etkisinde kalmış geri kafalar. Öyle mi?

ERDOST: Küreselleşmeye, "emperyalizmin oyunu" değil, emperyalist hegemonyanın yeni stratejisi demek bence daha doğru olur. Burada bir "oyun" değil, Brzezinski'nin "tarihi miras" olarak nitelediği "ABD'nin global üstünlüğünü" gerçekleştireceği, "Ortadoğu'yu ve Avrupa'yı otomatik olarak kontrol edebileceği" "Batı Avrupa veDoğu Asya üzerinde muazzam bir nüfuz kurabileceği" "küreselleşme"dir sözkonusu olan.

Uluslararası sermayeye kumanda eden ABD'nin, devletlerin adlarıyla da nitelendirilen daha alt-sermayeleri kontrol altına alması ya da bu sermayeler üzerinde nüfuzunu artırması stratejisini, emperyalizmin, emperyalist paylaşım aşamasından emperyalist hegemonya aşamasına geçişinin bir göstergesi olarak algılamak gerekir. Özellikle evrensel ölçekte toplumsal bir nitelik almış bulunan sermayenin, içinde "vücut" bulduğu devletin adıyla, yani kendi "ulus" kimliğiyle özdeşleşmiş olarak, öteki "ulus"ların sermayeleri üzerinde bir nüfuz oluşturmaya yönelmesi, emperyalizmin yeni bir aşaması olarak açıklanabilir. Çünkü, ABD, artık, "paylaşmak"tan değil, tek başına egemen olmak ve öteki ülke sermayelerini nüfuzu altına almaktan, kontrol etmekten söz ediyor.

KGB'nin, Sovyetlerin dağılmasının öngününde, CIA'ya transfer ettiği, ya da transfer edilmiş gibi algılamamız gereken kimi "komünist"ler, emperyalizmin bu yeni aşamasını, emperyalizmin sonu olarak açıkladılar. Emperyalist ülkelerin herbiri, evrensel ölçekte toplumsal bir nitelik kazanan sermayelerini, kendi ulus-devletlerinden aldıkları gücün koruması altında (doğal ki bu güç her şeyden önce askersel bir güçtür) ihraç ederek, kendi ulus sınırları dışında ve küresel ölçekte özellikle yüksek oranlarda artı-değer üretiyor ve bu artı-değerin çok büyük bölümünü üretildiği ülkeden çekiyorlar. Doğal ki, bu ülkeler sömürge değil de ulus-devlet iseler, doğal ki ulus-devletin engeliyle, en azından kimi sınırlamalarıyla karşılaşıyorlar.

Marx (ölümü: 1883), Engels (ölümü: 1895), emperyalizmi tanımadılar. Lenin, *Emperyalizm*'i 1916-17'de yazdı. O günden bugüne, tekniğin ve teknikbilimin gelişmesi ölçüsünde sermaye de nitel ve nicel değişikliklerden geçti, geçiyor. Emperyalizm de "paylaşım" evresinden küreselleşme evresi-ne evrimleşiyor.

Lenin, *Emperyalizm*'de, elektrik sanayisinde dünya pazarına egemen olan General Elektrc. Co. / GEC (Amerika) ile General Elektrik Şirketi / AEG (Almanya) gibi iki büyük tekelin, tekel olarak oluşumlarını açıkladığı yerde yer alan istatistiklerin birinde, tekellerin "devasa" büyüklüğüne kanıt olması açısından GEC'in 1910'daki net kârının 45,6 milyon mark ve aynı yılda AEG'nin 21,7 milyon mark olduğunu belirtir. Buna karşılık dünkü *Cumhuriyet*'te (14 Ocak 2000) ise, "ABD'de, American Online ile Time Warner'ın birleşerek kurdukları 350 milyar dolar değerindeki yeni şirket" in dünya gündemini sarstığı haberi yer alıyordu.

Bir başka deyişle, "geçmiş, eskimiş" olan "emperyalizm" olmadı, sermayenin niceliği ve buna bağlı olarak niteliği değişti. Emperyalizm de, bugün, kapitalizmin tek dünya sistemi olmasıyla orantılı olarak "gelişerek" küreselleşme sürecine girdi. Geçen yüzyılın (20. Yüzyılın) başlarında, sömürgecilikten farklı olarak, meta ve özellikle sermaye ihracıyla karakterize edilen emperyalizm, bugün de, ister meta olarak, ister yatırım sermayesi olarak, ister borç-para olarak geldiği ülkede, küresel ölçekte kâr, rant ve faiz olarak ülkeleri soğuruyor. Doğal ki, bu soğurma, her ne kadar karşılıklı anlaşmaya dayanıyor görünse de, yüzyılın başlarında İngiliz donanmasının namlularının koruması altında sürdürülen meta ve para ticareti ve sermaye ihracı, bugün üç okyanus ve Basra Körfezi ile Akdenizdeki filolarıyla, ABD'nin namlularının baskısı altında sürdürülüyor.

SORU: Bazı sol çevreler son dönemde ulusal değerlerin, ulusallığın bir anlamı kalmadığını ısrarla vurguluyorlar. Hatta sizin, kitaplarımızda ulusallığa vurgu yaptığınız için "sosyalist" kimliğinizle bağlantı kurularak eleştirildiğinizi de biliyoruz. Ne diyorsunuz?

ERDOST: Bu gerçekten "felaket" soruyu yanıtlamak için söze neresinden girsem diye düşünüyorum. "Ulus"tan mı, "ulusallık"tan mı, "sosyalist" olmaktan mı başlasam, karar vermekte duraksıyorum.

Lenin'in iki yazısını, "Hangi Mirası Reddediyoruz?" ve "Büyük-Rusların Ulusal Gururu" yazılarını anımsıyorum. Ulus-öncesi dönemde, ulus olma ve uluslaşma sürecinde, burjuva ulustan sosyalist ulusa geçiş aşamasında, ilerici, demokrat ve sosyalist olan değerleri, Lenin övgüyle kucaklar; gerici olan, anti-demokratik olan ve sosyalist karşıtı olan değerleri, "miras" olarak reddeder. Bir imparatorluk kurmuş ve uygarlıklara kendi uygarlığını eklemiş olan

Osmanlı tarihinde övünç duyduğumuz nice değer, utanç duyduğumuz nice gerçek vardır. Ulusal Kurtuluş Savaşının başarılarından olduğu kadar, onun kazanımları ile kurulan ve Kemal Atatürk'ün övünçle "en büyük kültürümüz" dediği Büyük Millet Meclisini kurmuş olmamızdan övünç duyarız. Karşı-devrim hareketlerinden, irtica ayaklanmalarından, işkencelerden, darağaçlarından, cezaevi baskınlarından utanç duyarız ve bu mirası sosyalistler olarak reddederiz. Bir başka deyişle, sosyalistlerin övünç duyacağı değerler, yalnızca ve yalnızca "sosyalist" olmakla, sosyalistlerin oluşturdukları değerlerle sınırlı değildir, olamaz da. Sovyetler Birliği kurulduğu zaman, kimi "sosyalist"ler, daha önce yapılmış demiryollarının "burjuva"ların yaptığını ve "burjuva olan" demiryolları olduğu için sökülmesini önerdikleri zaman, sosyalizmin liderlerini güldürmüştü.

Burjuva demokratik devrimin karakteristik örneğini oluşturan 1789 Fransız devriminde kimi bankalar uluslaştırılmış, bir başka deyişle burjuva demokratik devrim, sosyalist devrimin bazı görevlerini gerçekleştirmişti. Bunun gibi, Ekim Sosyalist Devriminde de, kırsal alanda başlangıçta gerçekleştirilen demokratik devrimdi. Yani, demokratik devrimde kimi sosyalist devrimin görevlerinin, sosyalist devrimde kimi demokratik devrimin görevlerinin gerçekleştirildiği biliniyor.

Bunu iki nedenle anlatıyorum: *Birincisi*: Kongre dönemi (Erzurum ve Sivas Kongreleri), (Sivas Kongresi kararlarını uygulayacak ve bir bakıma geçici hükümet olarak görev yapacak olan) Heyeti Temsiliye dönemi, ve (Cumhuriyetin kurulmasına öngelen) Meclis dönemi, bağımsızlıkçı ve ulusalcı demokratik devrimin ilk evresini oluşturur. Cumhuriyetin kurulmasıyla demokratik devrimin ekonomik alanda gerçekleştirilme evresi de başlar. Demokratik devrim süreci işler ama, kırsal alanda demokratik devrimin hazırlıklarına başlanmadan, sanayi alanında ve bankacılıkta, sosyalist devrimin görevleri yaşama geçirilecektir. Bugün adına KİT dediğimiz, "devletçi" politikanın uygulanmasıyla kurulmuş bulunan Kamu İktisadi Kuruluşlarının özelleştirilmesinin yolu açıldığı zaman, başbakan olan Tansu Çiller, Türkiye'de de "sosyalizm" in yıkıldığını söylerken, bir yönüyle de olsa, bir gerçeği dile getiriyordu. Türkiye'de sosyalist bir iktidar hiç bir zaman olmamıştı, ama (bağımsızlıkçı ve ulusalcı) demokratik devrim iktidarı, sosyalist devrimin görevlerini önemli ölçüde sanayi ve bankacılıkta gerçekleştirmişti.

Bir "sosyalist" olarak, kırsal alanda demokratik bir devrim yapılmamış olmasını, daha sonra çıkarılan Çiftçiyi Topraklandırma Yasasının demokratik devrimi dejenere eden bir yasa olduğunu ve hazine (yani kamu) topraklarının toprak ağalarının elinde toplanmasına ve dolayısıyla kırsal alanda feodalitenin ağır bastığı yörelerde feodalitenin yeniden güçlenmesine olanak sağladığını yazarken, demokratik devrimi savunduğum açıktı. Ama bunun sosyalist kimliğimle birebir bağlantılı olduğunu, yani marksist bir tahlil sonucu bu sonuca vardığımı göremeyecek denli sosyalizmin "s"sinden habersiz olanların bunu anlaması olanaksızdı. Bunlar, sosyalizmi, kazma kürek Çarlık sarayına yürüyen isyancı bir topluluk olarak tanımaktan öte bir bilgisi olmayan sözde "sosyalist"lerdi. Çünkü, sosyalizmin kaidesini demokratik devrim oluşturur. Demokratik devrimi savunmayan bir sosyalistin, ne devrimden ve ne de demokratik devrim ile sosyalist devrim arasındaki diyalektik bağdan haberi vardır. Özellikle de bu demokratik devrim ulusalcı ve bağımsızlıkçı bir demokratik devrim ise.

İkincisi: Bugün KİT'lerin özelleştirilmesinin ardında, ilkin, işçi sınıfının grevli toplu sözleşmeli sendikal kuruluşlarının yıkılmasının amaçlandığını görmek gerekir. KİT'lerin özelleştirilmesinin ardında, bu işletmelerin kapılarının sendikalara kapatılması, Türk-İş'in ve DİSK'in giderek birer işçi bürosu haline getirilmesi amacı yatıyor. Bir başka deyişle, toplu sözleşmeli sendikal güç, işçi sınıfının ellerinin içinden kayıp gidiyor. İkincisi, KİT'ler, özelleştirme örtüsü altında, yabancı tekellerin eline geçiyor. Bugün gıda ve deterjan sanayisinin hemen tümü yabancı tekellerin eline geçmiş bulunuyor, ve özelleştirmenin ardından yarın ülkenin bağımsızlığının ve demokratikleşmesinin temelini belirleyen tüm sanayi dalları yabancı sermayenin, tekellerin eline geçmiş olacak. Ne deniyordu beş yıl önce? Şimdi yüz devlet ve bin tekel var, yarın bin devlet ve yüz tekel olacak. Nasıl yüz devlet bin devlet olacak! Kafkaslar'ı irdeleyen ABD'li uzmanlar, "Ooo diyorlar, biz buradan 50 devlet daha çıkarırız". Doğal ki, Orta Asya, Balkanlar, Ortadoğu ve Türkiye bunun dışında değil. Sözün kısası, yeni "efendilerimiz" bu yabancı "tekel"ler olacak, emekçiler ise köleleşecek.

Bu nedenledir ki, Marx'ı ve marksizmi özümsemiş bir sosyalist olarak, bağımsızlıkçı ve ulusalcı demokratik devrimi ve bu devrimin önderi Kemal Atatürk'ü savunuyorum. Ama, laik cumhuriyete karşı, ulus-devlete karşı, bağımsızlığa ve özgürlüğe karşı, emperyalist, etnik ve dinsel gericilikle aynı

kulvarda koşan "ilerici" aydınların, bu tür politikaları genel olarak meyhanelerde birbirlerini heyheyleyerek ürettikleri biliniyor. Bu nedenle, şunu belirtmem gerekir ki, meyhane kültürünü, Cemal Süreya'nın duyumsattığı gibi, zaman zaman küçük güzellikler üretilmesine olanak sağladığı ölçüde küçümsemiyorum. Ama bu kültürün bütüncül bir dünya anlayışının karşısına çıkarılmasını doğru bulmuyorum, ve bu tür bir kültür anlayışına sempatiyle bakılmasını da içinde bulunduğumuz durum açısından kaygıyla karşılıyorum.

"Ulus" ve "ulusallık" sorunuza gelince:

Sizin de belirttiğiniz gibi, "ulusal değerlerin, ulusallığın bir anlamı kalmadığını ısrarla vurgulayan bazı sol çevreler" in, "ulus" üzerinde olduğu gibi, "ulusallık" üzerinde de gereği kadar düşünmedikleri kanısındayım. "Ulus"u ve "ulusallık"ı, "enternasyonalizm" adına yadsıyan "küreselleme"ci bir grup türedir. Enternasyonalizm, ulusların kendi içlerinde evrimleşmesi ve devrimleşmesiyle, ulus sınırlarının ve dolayısıyla uluslar arasındaki çelişki ve çatışmaların silindiği, insanlığın eşitleştiği bir dünya sistemidir; küreselleşme ise, sermayenin küresel ölçekte emperyalist bir güç olarak emeği köleleştirdiği, ülkeleri siyasal sistemleriyle birlikte güdülediği, enternasyonalizme karşıt bir dünya sistemidir.

İnsanlığın eşitleştiği ve özgürleşerek bütünleştiği bir okyanusa benzetilen "enternasyonalizm" ile enternasyonalizme öngelen nasyonalizm arasındaki diyalektik bağı bilmeyenler, ancak onlar, ulusu ve ulusallığı, enternasyonalizmin karşıtı, uzlaşmaz karşıtı olarak niteleyebilirler. Ulus, enternasyonalizmin tezidir, bir başka deyişle ulusun anti-tezi enternasyonalizmdir. Yani ulusun yadsınmasıdır enternasyonalizm; ama bu, diyalektik anlamından soyutlanır, birinin ötekenden doğduğu gerçeği yadsınırsa, o zaman mekanik olarak, ulusal olan enternasyonal ve enternasyonalist olan da ulusu yadsır. Yumurta yadsınırsa tavuk nasıl ki sanal bir tavuk olursa, ulus yadsındığı zaman enternasyonalizm de olsa olsa sanal ördek olur.

Uluslararası dediğimiz sermaye, kendi "ulusal" bayrağının çekildiği filoların koruması altında küreselleşiyor. Sermayenin küresel egemenliğinin, emeğin ve emekçinin küresel köleleşmesi olduğu ise, görmezlikten geliniyor.

"Ulus" ve "ulusallık" uluslararası sermayeye kumanda eden devletlerin kendileri için geçerli olduğu gibi, bu devletlerin küreselleşme yolunda ege-

menlikleri altına almak istedikleri ülkelerin kendileri için de geçerli. Enternasyonalizme, "burjuva ulus"un "sosyalist ulus"a devrimleşmesiyle yaklaşılacağı, ulusal sınırlar silinmeden enternasyonalizme ulaşamayacağı bilinen bir teori. Bu nedendir ki, sosyalizmi savunanlar, sosyalizmin olmazsa olmaz aşaması olan bağımsızlığı ve ulusallığı savunmak zorundadırlar. Çünkü ulusal sorun, sosyalist devrimin sorunu değil, demokratik devrimin sorunudur. Bunu burjuva ya da proleter iktidarın gerçekleştirmiş olması, sorunun ulusal niteliğini değiştirmiyor, bağımsızlık gibi. Ulusal bağımsızlık ulusla birlikte vardır, ulus olduğu için vardır, ama bu, her ulus bağımsızdır demek değildir. Tarih, yeniden, Türkiye sosyalistlerinin, yani emeğin ve emekçilerin gündemine, demokratik devrimi koymuş bulunuyor, doğal ki bu, sosyalistlerin sosyalistler olarak iktidarının engeli anlamına gelmiyor, sosyalist iktidar olarak çözümleneceği demokratik görevlerin daha ağır bastığını ve belirleyici olduğunu öğretiyor.

Küreselleşme sürecinde, evrensel ölçekte emek ve emekçi köleleşirken, küresel egemenliği gerçekleştiren sermaye tam özgürleşir. Küreselleşmeye koşut olarak sermayenin daha az tekelin elinde toplanmasıyla, sermayeyi denetimi altına alan tekeller, yalnızca emekçiler üzerinde baskı uygulamazlar, alt sermayeler üzerinde de baskı uygularlar. Bu nedenle, küresel ölçekte egemen duruma gelen sermaye, egemenliği altına aldığı ülkelerde, yalnızca emek üzerinde baskı uygulamaz, kendilerine göre daha alt dilimlerde kümelenen sermaye grupları üzerinde de değişen baskılar uygularlar. Adını doğru koymak gerekirse, buna, küresel faşizm demek gerekir. "Nasyonal faşizm"e yani ulus ölçeğinde "ulusal" faşizme karşılık düşen küresel faşizm, kimi "sosyalist"lerin ağzında, "enternasyonalizm" in bir alternatifi olarak tanıtılıyor.

Burada yanıltıcı olan, sermayenin, içinden geldiği ulus-devletin zırhını kuşanmış bir sermaye olmasına karın, küresel bir sermaye olarak algılanmasıdır, yani tam da "ulus" zırhı içinde sermayenin küresel ve hatta evrensel görünümüdür. Uluslararasılaşmış görünen "ulusal" sermayelerin, daha somut bir anlatımla, kendilerini devletlerinin adları ile ifade ettiğimiz, ABD, AB, Rus, Japon sermayelerinin aynı zamanda birbirleriyle egemenlik savaşıdır sözkonusu olan. Küreselleşmenin, bu sermayelerin arasındaki paylaşım savaşı olduğu ve giderek tek bir sermayenin (ABD sermayesinin) öteki sermayeleri nüfuzu ve kontrolü altına alması savaşı olduğu da bugün kendiliğinden anlaşılıyor.

Sosyalistler olarak savunduğumuz ulus'un ve ulus-devlet'in, bugün burjuva ulus ve burjuva ulus-devlet olması, emperyalist sisteme bağımlı bir devlet olması, faşist uygulamalarla içiçe geçmiş bir devlet olması, bizim, emperyalist bağımlılığı ve faşist uygulamaları savunduğumuz anlamına gelemeyeceği gibi, amacımızın burjuva ulusu ve burjuva ulus-devleti, sosyalist ulus ve sosyalist ulus-devlete karşı savunduğumuz anlamına da alınmamalı. Ulusa ve ulus-devlete, bugün bağımsızlaşmanın, demokratikleşmenin, devrimci demokratikleşmenin tek nesnel koşulu olduğu için, bir de bu nedenle sarılıyoruz. Cumhurbaşkanı'nızı, başbakanınızı, milletvekillerinizi beğenmeyebilirsiniz, ama iyileştirmek için savaşım verme olanağını "ulus"tan ve "ulus-devlet"ten aldığınızı nasıl gözardı edebilirsiniz. Sonuna kadar değiştiremeyecek olsanız da.

SORU: Çağdaş, uygar düşüncede karamsarlığa yer yoktur. Kitaplarımızda, Türkiye'nin çıkışını, demokratikleşmede ve özgürleşmede arıyorsunuz. Bu konuda iyimser misiniz?

ERDOST: Üç Sivas'ı yayınladıktan kısa bir süre sonra kitap toplatıldı. Ama ben *Üç Sivas*'taki açıklama ve değerlendirmelerimi birçok konuşmamda yineledim. Özellikle de Sivas olayları nedeniyle düzenlenen panel ya da toplantılarda. Ne var ki, Sivas'ta şenlikleri düzenleyen Pir Sultan Abdal Derneği yöneticileri dahil beni dinleyenler, uzaydan gelmiş birinin konuşmasını izler gibi dinlediler. Hatta geçtiğimiz yıldönümünde katıldığım paneli izleyen bir kızcağız, hep aynı insanlar konuşuyor, aynı şeyleri söylüyorlar diye de tafalandı. Yani konuşmalarımın içeriği, mesajı anlaşılmadı bugüne değin, anlamak isteyen de pek olmadı dersem sanırım yanılmış olmam.

Üç Sivas'la da ancak dava nedeniyle ilgilenildi. İlgi de, kitap ve kitabın içeriğinden değil, benim cezaevine girmemden kaynaklanıyordu.

Üç Sivas'ın toplatılmasına bir protesto niteliğinde, son iki kitabı yayınladım. Ciddi olarak ilgilenen oldu mu bilmiyorum. Doğal ki bu konuşmayı hazırlayan sizi ve bu konuşmanın hazırlanmasını isteyen arkadaşları bunun dışında tutuyorum. Kitapta ele alınan konuların insan haklarıyla yakın ilgisi olmasına karşın, insan hakları kuruluşları da ilgilenmedi, ne *Üç Sivas*'la ve ne de *Üç Sivas*'ta yakaladığım ipuçlarını sürdürdüğüm sonraki kitaplarımla.

Ama buna karşılık, Sivas olaylarının tertiplenmesi ile PKK olgusu arasında bir ilişki bulunduğunu ve bunu izleyerek, PKK'nın, Hazar Denizi ile Ak-

deniz arasında tasarlanan petrol boru yolları üzerinde ve bu yolların önünü kesmek amacıyla silahlı çatışmalar başlattığını yazdığım için, yalnızca PKK sempatisini çevrelerin değil, kimi insan hakları savunucuları dahil solcuların da denebilirse pasif afarozuyla karşılaştım. Ama burada yeri gelmişken bir giz'im de fısıldayayım: Ankara'da Tüyap kitap fuarında düşünce özgürlüğü ve insan hakları ile ilgili bir panelde, insan hakları yöneticilerinden birinin Cumhuriyeti yetmiş yıllık baskı dönemi olarak nitelediği konuşması, Cumhuriyeti özünde savunduğunu bildiğimiz bir arkadaşımız tarafından "cesur bir konuşma" olarak onurlandırıldığı zaman, saçımı yolmayı bırakıp, *Üç Sivas*'ı yazmaya koyuldum. İlk tek bir yazı olarak düşünmüştüm, uzayınca ben de kitap olarak yayınladım.

İyimser olup olmadığını sormuştunuz değil mi? Karamsar değilim. Bu ülkeyi ve dolayısıyla özgürlüğümüzü ve bağımsızlığımızı, emperyalist paylaşımın ayakları altına atanların arkasından koşanlarla bir savaşım sürdürmenin olanaklarına sahip olduğum için hiç karamsar değilim.

Kimi CIA analistlerinin "bizim oğlanlar" dediği, benim ancak "eli sopalılar" olarak ifade edebileceğim kimi "yöneticiler"in buyruğunda, yarım milyondan fazla insanın (öğrencinin, işçinin, öğretmenin, sendikacının, aydının, yazarın, bilim adamının), demokrat, ilerici, devrimci oldukları için, salt bu nedenle, çöpçülere, çobanlara, hademelere dövdürüldüğü, yerlerde sürüklediği, üzerlerinde tepinildiği, cezaevlerinde çürütüldüğü, ilerici ve yurtsever aydınlar işlerinden alınarak sokağa konurken, "kurtarıcı" olarak cinayet işlettikleri sokak serserilerine büyük servetler edinmelerinin yolunun açıldığı ve bunun Türkiye'nin siyasal yapılanmasına yansıdığı ve siyasal erkin üstünde bir erk oluşturulduğu bir ülkede, karamsar nasıl olunabilir. Karamsar olmak demek, bütün bunlara boyun eğmek, sessiz kalmak demektir.

Kitaplarımda Türkiye'nin kurtuluşunu demokratikleşmede ve özgürleşmede aradığım sorunuza gelince: Bunu, Sivas olaylarından bir yıl kadar sonra ayrılıkçı Kürtçü bir dergide yayınlanan ve *Üç Sivas*'a aldığım, üstelik *Üç Sivas* kitabımın mahkum edilmesine gerekçe oluşturan pasajlara karşılık olarak yazmıştım. Bu sözler, Cumhuriyetin kurulduğu Sivas'ta halkların üstünün betonlandığı, şimdi Türkiye Cumhuriyetini yıkarak ve egemen Türklüğü Anadolu'dan kovarak halkların özgürlüğe kavuşacağı ileri sürülen sözlere karşılık yazılmış bir yanıt niteliğindedir. Ama genel olarak Türkiye'nin sorunlarının çözümsel bir anahtarı olarak da algılanabilirdi. Burada, halklara özgürlük

sloganı altında Türkiye Cumhuriyetini dağıtarak değil, demokratikleşerek, devrimcileşerek ve özgürleşmenin önünü açarak faşizmden, emperyalist bağımlılıktan ve (12 Mart ve 12 Eylül niteliğinde) militarizmden kurtulabileceğimizi yazmışım.

"Halklara Özgürlük sloganı altında Türkiye Cumhuriyetini dağıtmak" çabası içinde olanların önemli bir kısmı, şimdi "yanıldık" diyor. Ne var ki, yirmi yıl süren kanlı eylemlerin sonucu olarak, bilinçli biçimde ekonomik açıdan Türkiye'nin ekonomisi zayıflatıldı ve emperyalist bağımlılık daha da pekiştirildi, emekçiler yoksullaştı; siyasal açıdan etnik ve dinsel gericilik güçlendi. Dolayısıyla demokratikleşme ve özgürleşme otuz yıl geriye çekilmiş oldu. Bununla da kalmadı, demokratikleşme savaşımının ve ulusal ekonominin temel dinamiği olan emekçiler ve özellikle de işçi sınıfı, savaşım isteğini, savaşma gücünü ve işin daha dramatik yanı kendine güveni yitirdi.